

Bör ränteavdragen begränsas och i så fall varför och hur mycket?

Ränteavdragen har under hösten seglat upp som ett hett politiskt ämne. Det ena partiet efter det andra sällar sig till åsikten att ränteavdragen ska begränsas. Skälet bakom partiernas förändrade ställningstagande är hushållens höga skuldsättning. Även tongivande aktörer som Riksbanken, Konjunkturinstitutet, IMF och OECD har kommit med rekommendationer om att ränteavdragen bör begränsas för att minska skuldsättningen och riskerna på bostadsmarknaden. Enligt Riksbankens bedömning kommer skuldkvoten – hushållens skulder som andel av disponibel inkomst – att öka från dagens 175 procent till 210 procent år 2025 vid nuvarande regler.

Hushållens skuldsättning kan ha externa effekter på ekonomin som varken hushållen eller bankerna har incitament att ta hänsyn till vid lånebeslutet. Risker att högt belånade hushåll inte betalar räntor och amorteringar är tämligen liten men däremot kan ökande lånekostnader eller fall i bostadspriserna leda till att hushållen drar ned på konsumtionen vilket i sin tur kan ge negativa makroekonomiska effekter.

”Bör ränteavdragen begränsas och i så fall varför?” var titeln på ett välbesökt möte i Nationalekonomiska Föreningens regi i februari. Där diskuterades ränteavdragen utifrån ett nationalekonomiskt perspektiv och det framgick tydligt att ränteavdragen inte bara är en fråga om hushållens skuldsättning. Externa effekter av hög skuldsättning är givetvis något politikerna bör ta hänsyn till genom att sätta upp regler för att minska riskerna i ekonomin. Slopade ränteavdrag skulle öka lånekostnaderna och sänka skuldnivån men det finns även andra verktyg att ta till, som exempelvis gränser för hur stor hushållets skuld får vara som andel av disponibel inkomst och amorteringskrav. Fördelen med att minska ränteavdragen är att det faller på alla låntagare medan skuldtak och amorteringskrav vid nya lån främst drabbar de som kommer nya in på bostadsmarknaden. Samtidigt är det olyckligt om man bortser från det grundläggande motivet till ränteavdrag.

I och med skattereformen 1991 sänktes ränteavdragen och sattes till 30 procent. Principen var full beskattning av avkastning på investeringar och full avdragsrätt för utgiftsräntor. För en likvärdig behandling av personer som lånar kapital och de som har eget kapital till en investering är avdragsrätten för ränteutgifter en viktig del i skattesystemet. Ett lägre ränteavdrag skulle gynna de som har kapital vilken sannolikt leder till sämre resursallokering i ekonomin och fördelningseffekter som gynnar de som har mycket kapital. Något som inte kan betraktas som önskvärt. Men skattesystemet har förändrats sedan 1992. Skatterna på fastigheter och kapitalavkastning

har sänkts. Fastighetskatten har ersatts av en kommunal avgift som *de facto* har sänkt beskattningen av fastigheter, särskilt för ägare till dyra villor. Det nya investeringssparkontot (ISK) innebär också en lägre beskattning av avkastning på sparande i aktier och värdepapper. Peter Englund från Handelshögskolan visade vid Nationalekonomiska Föreningens möte att vilka tillgångar som beskattas hårdast beror på ränteläget. Med dagens räntenivå är fastigheter hårdare beskattade än tillgångar på ISK konton men i ett normalt ränteläge är förhållandet det omvända. Eftersom det finns ett tak på fastighetsavgiften är dyra fastigheter ännu lägre beskattade. Vid det historiskt normala ränteläget är ränteavdragen för höga vilket motiverar en sänkning av ränteavdragen, men inte att ta bort dem helt.

Det finns alltså skäl att sänka ränteavdragen, dels för att hushållens skuldsättning har externa effekter på ekonomin, dels för att personer som lånar till en investering ska beskattas på samma sätt som personer som finansierar sig med eget kapital. Vid större sänkningar blir resultatet att personer som har eget kapital att investera får en gynnsammare beskattning än de som lånar. Det kan ändå vara att föredra om de externa effekterna på ekonomin av hushållens skulder är stora och det inte finns andra sätt att stävja skuldsättningen. Här måste politikerna göra en avvägning.

I skrivande stund sitter regeringen i samtal med flera oppositionspartier om bostadsmarknaden och ränteavdragen verkar komma upp på förhandlingsbordet. Förhoppningsvis klarar politikerna av att se hela bilden och inte göra förändringar (t ex slopa ränteavdragen) endast med ett syfte (att minska hushållens skulder) utan att ta hänsyn till andra effekter på ekonomin (minska likformigheten i finansieringsform). Men den nuvarande låga fastighets- och kapitalbeskattningen talar också för en sänkning eftersom det skulle öka likformigheten. Ett annat alternativ är att höja fastighets- och kapitalbeskattningen.

Vill politikerna göra något åt ränteavdragen är det nu en bra tidpunkt när räntorna är låga och en begränsning av avdragen har små effekter på hushållens ekonomi. Viktigare än att diskutera ränteavdragen isolerat är dock att se över hela kapital- och fastighetsbeskattningen för att stärka likformigheten i beskattningen av olika tillgångsslag och mellan olika finansieringsformer.

Helena Svaleryd